

23.12.2009

YM3/533/2009

Enligt sändlista

Viite
Hänvisning

Asia
Ärende DE RIKSOMFATTANDE MÅLEN FÖR OMRÅDEANVÄNDNINGEN OCH BYGGDA
KULTURMILJÖER

Bifogad promemorian har sammanställts genom samarbete mellan Museiverket, Finlands Kommunförbund och miljöministeriet. Syftet med promemorian är att skapa klarhet i hur de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska beaktas när det gäller byggda kulturmiljöer av riksintresse. I promemorian behandlas bland annat den rättsliga ställningen för byggda kulturmiljöer av riksintresse, deras betydelse som utgångspunkt för planeringen av områdesanvändningen, planbeteckningar och planbestämmelser samt remissförfaranden och inventeringens förhållande till landskapsplaner och annan planläggning.

Den riksomfattande inventeringen Byggda kulturmiljöer av riksintresse, RKY, Museiverket 2009 (www.rky.fi), här hädanefter RKY 2009, har genom statsrådets beslut 22.12.2009 antagits som en inventering som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen, och som ersätter utgångspunkterna för planeringen av områdesanvändningen från 1993 års inventering, som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen.

Beslutet träder i kraft den 1.1.2010.

En plan som är under beredning när beslutet träder i kraft kan godkännas utan hinder av beslutet senast den 30 juni 2010 ifall planförslaget har lagts fram offentligt innan beslutet träder i kraft.

Denna promemoria ersätter den år 2005 gemensamt av Museiverket, Finlands Kommunförbund och miljöministeriet sammanställda promemorian Beaktande av byggda kulturmiljöer av riksintresse vid planläggning och tillståndsförfarande.

Avdelningens chef
Överdirektör

Helena Säteri

Matti Vatiilo

Byggnadsråd

Sändlista

Kommunerna, planläggningsväsendet och byggnadstillsynen
Landskapsförbunden
Regionala miljöcentraler
Landskapsmuseerna

För kännedom

Kommunikationsministeriet
Jord- och skogsbruksministeriet
Undervisningsministeriet
Försvarsministeriet
Arbets- och näringsministeriet

Beaktande av byggda kulturmiljöer av riksintresse vid planläggning och tillståndsförfarande

Syftet med promemorian

Syftet med denna promemoria är att för uppnående av de riksomfattande målen för områdesanvändningen skapa klarhet i fullgörandet av de förpliktelser som hänför sig till byggda kulturmiljöer av riksintresse. Promemorian har sammanställts genom samarbete mellan Museiverket, Finlands Kommunförbund och miljöministeriet. Den är avsedd för sådana planeringssituationer där det blir nödvändigt att bedöma möjligheterna att bevara, utveckla och ändra byggda kulturmiljöer av riksintresse.

Enligt de särskilda målen för kulturarvet och naturarvet i statsrådets beslut (30.11.2000 och dess revidering 13.11.2008) om de riksomfattande målen för områdesanvändningen, ska i samband med områdesanvändningen säkras, att nationellt sett betydelsefulla värden inom kulturarvet och naturarvet bevaras. Kulturmiljön omfattar kulturlandskap, den byggda kulturmiljön och fornlämningarna.

Den förpliktelse att bevara som avses i beslutet förutsätter att de riksomfattande inventeringar som myndigheterna genomfört beaktas som utgångspunkter för planeringen av områdesanvändningen. En sådan inventering av den byggda kulturmiljön är Byggda kulturmiljöer av riksintresse, RKY, Museiverket 2009 (www.rky.fi) här hädanefter RKY 2009. Genom statsrådets beslut 22.12.2009 har den nämnda inventeringen antagits som en sådan inventering av byggda kulturmiljöer, som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen. Den ersätter 1993 års inventering ("Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistorialliset ympäristöt", Museiverket, byggnadshistoriska avdelningens publikationer 16, 1993).

Beslutet träder i kraft den 1.1.2010.

En plan som är under beredning när beslutet träder i kraft kan godkännas utan hinder av beslutet senast den 30 juni 2010 ifall planförslaget har lagts fram offentligt innan beslutet träder i kraft

Rättslig grund

Den rättsliga ställningen för byggda kulturmiljöer av riksintresse baserar sig på de rättsverkningar av de riksomfattande målen för områdesanvändningen, som fastställs i markanvändnings- och bygglagen (MBL).

Enligt MBL 24 § 1 mom. ska de statliga myndigheterna i sin verksamhet beakta de riksomfattande målen för områdesanvändningen, främja möjligheterna att uppnå dem och bedöma vilka konsekvenser myndigheternas åtgärder har för regionstrukturen och områdesanvändningen.

I MBL 24 § 2 mom. sägs att vid planering på landskapsnivå och annan områdesplanering ska de riksomfattande målen för områdesanvändningen beaktas så att möjligheterna att uppnå dem främjas.

Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska i landskapsplaneringen anges områden och objekt där det finns kulturmiljöer och landskap av riksintresse. Inom dessa områden ska områdesanvändningen anpassas till deras historiska utveckling.

När det gäller områden och objekt som avses i de mål för områdesanvändningen som gäller kulturmiljön är det fråga om särskilda mål som också gäller general- och detaljplanläggning.

Rättsverkningar för olika områden och objekt uppkommer vid en planläggningsprocess enligt markanvändnings- och bygglagen på basis av kraven på innehållet för olika plannivåer eller vid ett förfarande för byggnadsskydd enligt byggnadsskyddslagen.

Nationellt viktiga byggda kulturmiljöer som utgångspunkt för planeringen av områdesanvändningen

Byggda kulturmiljöer av riksintresse representerar olika utvecklingsfaser för vårt land och återspeglar historien. Det handlar både om att bevara traditionen och om att utveckla regionerna på ett sätt som stärker deras säregna karaktär och särdrag och som anpassas till dem. Det är viktigt att områdena inte utsätts för sådana förändringar eller sådant byggande som i väsentlig grad står i strid med deras kulturmiljövärden.

Målet är att trygga bevarandet av strukturen hos byggda kulturmiljöer av riksintresse, deras by- och stadsbild och de byggnader och den miljö som redan finns i områdena samt att anpassa eventuellt kompletterande byggande och övriga ändringar till kulturmiljöns säregna karaktär och särdrag. Omfattningen av och innehållet i bevarandet och ändringarna avgörs via planläggning.

På alla plannivåer är det viktigt att sörja för att lösningarna inte står i strid med den säregna karaktären och särdragen hos byggda kulturmiljöer av riksintresse. Om ett område omfattas även av andra riksomfattande mål för områdesanvändningen samt regionala och lokala mål, går en av planläggningsuppgifterna ut på att samordna de olika målen så att det alternativ som väljs, på bästa tänkbara sätt främjar möjligheterna att uppnå målen.

De områdesbeskrivningar som ingår i inventeringen Byggda kulturmiljöer av riksintresse är viktiga utgångspunkter för planläggningen. De bör kompletteras och fördjupas för att områdenas säregna karaktär och särdrag ska kunna föras fram med den exakthet som förutsätts för olika plannivåer. I synnerhet när det gäller vidsträckta objekt bör behovet av att bevara enskilda byggnader eller delar av miljön innanför avgränsningen av området bedömas från fall till fall.

Vid utarbetande och granskning av landskapsplaner ska RKY 2009 tas som utgångspunkt för planeringen. Vid planläggning på landskapsnivå är det ändamålsenligt att direkt ange avgränsningarna av området för byggda kulturmiljöer. Ärendet bör också behandlas vid myndigheternas samråd när en landskapsplan utarbetas. Förbunden på landskapsnivå ska alltid samråda med Museiverket om områdesavgränsningar och andra eventuella avvikelser.

Det finns flera gällande landskapsplaner, som innehåller områdesavgränsningar med avseende på byggda kulturmiljöer enligt 1993 års inventering. När en avgränsning i en landskapsplan avviker från avgränsningen enligt RKY 2009, ska man på andra plannivåer ta RKY 2009-inventeringen som utgångspunkt för planeringen redan innan landskapsplanerna revideras. Det är också nödvändigt att behandla eventuella konflikter

med den gällande landskapsplanen i myndighetssamråd. Avvikelser från landskapsplanens styrande verkan ska motiveras.

Den tidigare inventeringen från 1993 innehåller objekt som inte ingår i den nya inventeringen. Planeringen av de exkluderade områdena och objekten löses genom planläggning; många är regionalt eller lokalt betydande och ofta redan beaktade i gällande planer.

Vid general- och detaljplanläggning blir det ofta nödvändigt att precisera avgränsningarna av områdena när planeringsprecisionen ökar. Väsentliga ändringar skall motiveras och tas upp vid myndigheternas samråd eller genom att kontakt annars upprätthålls med museimyndigheterna och miljöcentralen (med början 1.1.2010 närings-, trafik- och miljöcentralen). För att säkerställa ett gott slutresultat lönar det sig att upprätthålla kontakt med dessa instanser också när det gäller andra omständigheter som påverkar bevarandet av ett områdes värden och som ska beaktas vid planläggningen.

Sådana inventeringar som myndigheterna genomfört och som enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen bör beaktas som utgångspunkter för planeringen av områdesanvändningen är förutom inventeringarna av byggda kulturmiljöer av riksintresse även inventeringarna av landskapsområden som är betydelsefulla för hela landet, "Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet" (Miljöministeriet, miljövårdsavdelningen, betänkande 66/1992):

I de riksomfattande områdesanvändningsmålen har också nämnts "Förhistoriska skyddsområden som är betydelsefulla för hela landet" (Inrikesministeriet, planläggnings- och byggnadsavdelningen, meddelande 3/1983). Publikationen ger en översiktlig bild av förhistoriska skyddsområdeshelheter vid publiceringstidpunkten, men lämpar sig inte längre som ett självständigt utgångsmaterial för landskapsplaner. Tolkningsen som behövs i samband med landskapsplanläggningen i fråga om de fornlämningar som ska anvisas i landskapsplanen görs för respektive landskapsplan av Museiverket. Fornlämningar är automatiskt fredade med stöd av lagen om fornminnen.

Vid planläggning ska hänsyn naturligtvis tas även till byggda kulturmiljöer av intresse för landskapet (landskapsplaner samt general- och detaljplaner) och av lokalt intresse (general- och detaljplaner) samt övriga förpliktelser att värna om den byggda kulturmiljön vilka gäller planerna enligt vad som bestäms om kraven på planernas innehåll i markanvändnings- och bygglagen (MBL 28, 39 och 54 §).

Utgångsuppgifter och utredningar som behövs vid planläggning

När general- eller detaljplaner börjar utarbetas för områden som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen bör särskilt avseende fästas vid att utgångsuppgifterna och basutredningarna för planerna är tillräckliga och tidsenliga. Om utredningarna inte möjliggör identifiering eller bedömning av områdets eller objektets säregna karaktär och särdrag, finns det orsak att komplettera dem. Bedömningen bidrar till att avgöra bland annat lokaliseringen av eventuellt kompletterande byggande samt skalan och byggsättet.

I planbeskrivningen beskrivs planens innehåll och planeringsprocessen i den omfattning som områdets kulturhistoriska värde förutsätter. I planbeskrivningen bedöms bland annat kulturmiljöns tillstånd och säregna karaktär, förhållandet mellan de mål i planen som gäller den byggda kulturmiljön och de eventuella övriga riksomfattande målen för områdesanvändningen, uppnåendet av målen och eventuella motstridigheter i anslutning till dem.

Planbeteckningar och planbestämmelser

I landskapsplaner anges byggda kulturmiljöer av riksintresse och landskapsvårdsområden av riksvärde i första hand med beteckningen för "område som är viktigt med tanke på kulturmiljön eller landskapsvården" (ma), som visar särskilda egenskaper hos delområden, och med eventuella underklasser för beteckningen.

Beteckningar i landskapsplaner kan förenas med planerings- och skyddsbestämmelser som beaktar den byggda kulturmiljön. På områden som omfattas av en bygginskränkning kan beteckningarna också förenas med byggbestämmelser. Användningen av beteckningar och bestämmelser i landskapsplaner har beskrivits i handledning 10 i miljöministeriets publikationsserie Markanvändnings- och bygglagen 2000.

Vid general- och detaljplanläggning fastställs mera detaljerade utvecklings- och skyddsmål för byggda kulturmiljöer av riksintresse. Användningen av beteckningar och bestämmelser på dessa plannivåer har beskrivits i handledningarna 11 och 12 i miljöministeriets publikationsserie Markanvändnings- och bygglagen 2000.

Remissförfaranden vid planläggning, byggande och rivning

I planprocessen genomförs myndighetssamarbete som gäller byggda kulturmiljöer av riksintresse i första hand genom samråd enligt MBL 66 § och annan växelverkan som är ändamålsenlig med tanke på ärendet.

I fråga om ett förslag till landskapsplan som gäller en byggd kulturmiljö av riksintresse ska ett utlåtande enligt markanvändnings- och byggförordningen (MBF) 13 § begäras från den regionala miljöcentralen (med början 1.1.2010 närings-, trafik- och miljöcentralen) och Museiverket. I fråga om ett förslag till generalplan eller detaljplan som gäller ett sådant område ska vanligen också begäras ett utlåtande enligt MBF 20 eller 28 § av den regionala miljöcentralen och Museiverket eller av landskapsmuseet. Vid behov kommer Museiverket och landskapsmuseerna överens om arbetsfördelningen från fall till fall. Det behövs inget utlåtande, om det i samband med det myndighetssamarbete som beskrivs i det föregående stycket konstateras att general- eller detaljplanen inte försvårar möjligheterna att uppnå de riksomfattande målen för områdesanvändningen.

Den praxis som beskrivs ovan följs i tillämpliga delar också i fråga om utlåtanden som med stöd av MBL 173 § begärs om ansökningar om undantag och planeringsbehov. Om en ansökan om nybyggande på ett område av riksintresse baserar sig på en detaljplan som kan äventyra bevarandet av kulturmiljövården eller om det inte finns någon plan för området, bör byggnadstillsynsmyndigheten kontakta miljöcentralen och museimyndigheterna innan ansökan om bygglov behandlas.

Byggnadstillsynsmyndigheten ska alltid i enlighet med MBF 67 § underrätta kommunstyrelsen och den regionala miljöcentralen när en rivningsanmälan och en ansökan om sådant bygglov som leder till rivning gäller en kulturmiljö av riksintresse. När byggnadstillsynsmyndigheten behandlar en ansökan om rivningslov som gäller en kulturmiljö av riksintresse ska den alltid försäkra sig om att rivningen inte innebär att traditions- eller skönhetsvården eller andra värden som ingår i den byggda miljön förstörs (MBL 139 §). Kommunen ska underrätta miljöcentralen om alla rivningslov i enlighet med MBF 69 §.

Ekonomiska verkningar

Att ett område eller ett objekt tas in i inventeringen över byggda kulturmiljöer av riksintresse har inte direkt några ekonomiska konsekvenser. Den grundläggande målsättningen är att skydda de byggda kulturmiljöerna med sedvanliga metoder, god reparations- och kontrollerad förändring. Bidrag för reparationsprojekt kan sökas via Museiverket, den regionala miljöcentralen och jord- och skogsbruksministeriet.

När det gäller planläggning behandlas de ekonomiska konsekvenserna av beslut som behövs för att skyddsmålen ska uppnås i samband med bedömningen av planlösningens skälighet med tanke på markägaren (MBL 54 och 57 §) eller i samband med förfarandet för byggnadsskydd, där det utreds om skyddsföreskrifterna hindrar att byggnaden kan användas på sedvanligt sätt eller på ett sådant sätt som medför skälig nytta (11 § i byggnadsskyddslagen).

Uppföljning av områdenas tillstånd

I MBF 2 § fastställs det ansvar som miljöministeriet, miljöcentralerna, förbunden på landskapsnivå och kommunerna har inom uppföljningen av planläggningen och byggandet. För förbunden på landskapsnivå och kommunerna nämns särskilt uppföljning av byggandets, den byggda miljöns och kulturmiljöns tillstånd och utveckling.

Aktualiteten hos planer som gäller kulturmiljöområden av riksintresse bör bedömas aktivt. En plan bör förnyas så att den motsvarar områdets kulturhistoriska betydelse, om den föråldrade planen äventyrar bevarandet av områdets säregna karaktär och särdrag (MBL 60 § 1 mom.).

Handledningar

Webblänkarna har uppdaterats i april 2016.

Serien Markanvändnings- och bygglagen 2000. Den nya adressen är

<http://www.ym.fi/sv->

[FI/Markanvandning och byggande/Lagstiftning och anvisningar/Markanvandnings och bygglagen 2000](http://www.ym.fi/sv-FI/Markanvandning_och_byggande/Lagstiftning_och_anvisningar/Markanvandnings_och_bygglagen_2000)

Handledningarna finns också i tryckt version.

Statsrådets beslut om riksomfattande mål för områdesanvändningen.

Handledning 5.

Tillämpning av de riksomfattande målen för områdesanvändningen i samband med planläggningen.

Handledning 9.

Beteckningar och bestämmelser i landskapsplaner.

Handledning 10.

Beteckningar och bestämmelser i generalplaner.

Handledning 11

Beteckningar och bestämmelser i detaljplaner.

Handledning 12

Nu fattas besluten om framtidens områdesanvändning, Reviderade riksomfattande mål för områdesanvändningen, miljöministeriet, publikation februari/ 2009

<http://www.ym.fi/download/noname/%7B5F6E0889-CBB8-4498-804C-974F427D5B91%7D/37657>